

Social Work & Education

©SW&E, 2017

Alla Voytovska

Teacher of the Social Pedagogy and
Social work Department,
Pavlo Tychyna Uman State
Pedagogical University

Алла Войтовська

викладач кафедри соціальної
педагогіки
та соціальної роботи
Уманського державного
педагогічного університету
імені Павла Тичини

Uman, Ukraine

м. Умань, Україна

alla.voytovskaya@gmail.com

Received: March 29, 2017

1st Revision: May 30, 2017

Accepted: June 12, 2017

ORCID iD 0000-0003-4960-6348

Voytovska, A. (2017), Gender aspects of socialization of the students, *Social Work and Education*, Vol. 3, No 2., pp. 119-125

ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ СТУДЕНТСТВА

АНОТАЦІЯ. Вищим навчальним закладам необхідно створити в процесі гендерної соціалізації культурний і професійний ідеал, до якого має прагнути кожен студент. Важливим напрямком гендерної соціалізації студентів з інвалідністю є навчальна робота. В ході цієї роботи у студентської молоді закріплюються набуті знання, формуються необхідні комунікативні навички без проявів дискримінації та вільні від гендерних стереотипів, розвивається толерантність. Мета статті полягає у формуванні розуміння сутності моральних норм та установок у сфері взаємин статей студентів. Впровадження гендерної складової у навчальну роботу ВНЗ потребує системного підходу, що, перш за все, передбачає високий рівень гендерної чутливості керівного складу ВНЗ.

Ключові слова: гендерна соціалізація; гендерне виховання; навчальний процес; студентство; вищі навчальні заклади.

Вступ

Проблема гендерної соціалізації у вищій школі – це, по суті, проблема самовиховання, саморозвитку, самовдосконалення особистості студента вищого навчального закладу, вирішення якої можливе завдяки створенню об'єктивних та суб'єктивних умов для формування студентами необхідних якостей та відношень до оточуючого світу. У кожному вищому навчальному закладі в процесі гендерної соціалізації є культурний і професійний ідеал, до якого має прагнути кожен студент. Це образ культурного, ініціативного, прагматичного, висококваліфікованого, гуманного, морального, законослухняного громадянина України.

Важливий внесок у розробку гендерного підходу в педагогічній освіті внесли: О. Вороніна (проблеми розробки теорії і методології гендерних досліджень, визначення місця та ролі гендерного виховання в системі професійної підготовки студентів); І. Кльоцина (шляхи гендерної соціалізації особистості з урахуванням вікових особливостей, розробка практикуму з гендерної проблематики для студентів з метою подолання гендерних стереотипів). Питання доцільності гендерної освіти та виховання, підготовки кадрів до реалізації ідеї гендерної рівності, інтеграції гендерного підходу у навчально-виховний процес обґрунтовують такі науковці, як Т. Дороніна, Т. Голованова, С. Гришак, Л. Кобелянська, О. Кікінежді, В. Кравець, О. Любарська, О. Цокур, Л. Міщик.

Таким чином, здійснюючи аналіз психолого-педагогічної літератури, ми в своєму науковому пошуку спираємося як на надбання в галузі педагогіки в контексті гендерної соціалізації студентської молоді, так і на сучасні гендерні теорії, що розкривають цілий комплекс проблем, пов'язаних із впровадженням гендерної рівності як у суспільстві взагалі, так і в студентському середовищі зокрема. Мета статті полягає не лише у формуванні розуміння сутності моральних норм та установок у сфері взаємин статей студентів, але й у потребі керуватися ними в усіх сферах діяльності.

Основна частина

На сьогодні в Україні діє мережа осередків гендерної освіти. Їхня діяльність суттєво пожвавила розвиток гендерних досліджень в Україні, особливо у напрямку підготовки і видання літератури з гендерної проблематики, написання дисертацій, створення тематичної бібліотеки й бази даних, розробки та апробації форм і методів гендерної освіти та виховання, привернення уваги громадськості до актуальних гендерних проблем (Кікінежді О. М., 2010, с. 156).

Спектр питань, якими опікуються центри гендерної освіти, засвідчує міждисциплінарність та багатоаспектність означеної тематики, зокрема, інноваційні форми гендерної просвіти, лідерство, баланс сімейної та професійної сфер, відповідальне батьківство, впровадження гендерного підходу в освіту, гендерне бюджетування, вивчення та адаптація успішного зарубіжного досвіду, протидія дискримінації, насильству й торгівлі людьми тощо.

Осередки гендерної освіти діють при вищих навчальних закладах різних напрямів (класичних, педагогічних, технічних, медичних, військових та інших).

Виходячи з вище написаного, вважаємо за доцільне при кожному ВНЗ створити Центр гендерної освіти. Основна робота якого спрямована на гендерну соціалізацію студентів.

Сім'я, шлюб, діти є невід'ємними цінностями кожного суспільства. Сучасна молодь визнає цінність сім'ї, сімейного способу життя, відповідально ставиться до створення власної родини, прагне забезпечити матеріальну базу для її існування. Найбільш значущим для юнаків є досягнення в сім'ї душевного комфорту, взаємин любові та поваги, народження та виховання дітей. Але відсутність позитивних зразків для статево-рольового становлення, чоловічої та жіночої ідентифікації, гармонійної взаємодії всередині сім'ї негативно відбивається на функціонуванні молодих сімей і є чинником розпаду шлюбно-сімейних структур. А особливої уваги потребують молоді студентські сім'ї

За статистикою Фонд народонаселення ООН: 61% шлюбів в Україні закінчуються розлученням через нерівномірний розподіл обов'язків у родині. Саме вкорінені гендерні стереотипи є передумовою та глибинною причиною різних проявів нерівності в суспільстві, таких як гендерна нерівність, дискримінація та насильство за гендерною ознакою. У вересні 2015 року Київський міжнародний інститут соціології провів дослідження, яке показало, що майже половина (49, 3 %) українок бажають справедливості у розподілі хатньої роботи (Голованова Т. П., 2007, с. 59).

Тому ми вважаємо, за необхідне проведення тренінгової програми для студентства «Підготовка молоді до сімейного життя». Таким чином, підготовка до сімейного життя покликана сформувати спрямованість на іншу людину, розуміння її зовнішніх виявів і внутрішніх станів, здатність помічати переживання іншої людини, психологічно підтримувати її, що сприяє розвитку таких якостей, як симпатія, емоційна гнучкість, емоційна стабільність, розуміння потреб партнера, поблажливість, адаптивність, здатність поступатися. Саме тому надзвичайно актуальним наразі постає дослідження питання формування системи сімейних цінностей у молодого покоління. Адже у непростих життєвих умовах саме сім'я протистоїть соціальній напруженості, є для особистості консолідуючим центром, створює чуттєво-емоційний комфорт для кожного, середовище для зростання й розвитку дитини.

Гендерне виховання ґрунтується на засадах гуманітарної педагогіки, яка акцентує на тому, що: немає статево-відповідних видів людської діяльності; освоєння будь-якого виду занять залежить від індивідуальних інтересів, здібностей, мотивації діяльності; чоловік і жінка відіграють однаково значущі ролі в сім'ї та вихованні дитини; хлопці і дівчата, чоловіки і жінки мають рівні можливості в оволодінні трудовими вміннями і навичками кар'єрного зростання; у вихованні дітей слід виходити з тези про рівні здібності, можливості статей та їхніх життєвих сценаріїв; недопустимо протиставляти дітей за статевою ознакою в різних сферах життєдіяльності, іграх, навчанні, планах на майбутнє; необхідно розвивати вміння дітей протистояти стереотипам і статево-типізованим очікуванням; важливо підтримувати дружнє співіснування статей у гендерно-нейтральному вихованні. Вони мають отримати рівнозначне виховання на базі

однакових статевих ролей, включення в однакові види діяльності (Харченко С. Я., 2013, с. 119).

Важливим напрямком гендерної соціалізації студентів є навчальна робота. В ході цієї роботи у студентської молоді закріплюються набуті знання, формуються необхідні комунікативні навички без проявів дискримінації та вільні від гендерних стереотипів, розвивається толерантність.

У навчальній діяльності ВНЗ полягає потреба у тому, щоб допомогти й хлопцям, і дівчатам стати щасливими людьми, щоб повною мірою вони могли реалізувати свої здібності й особливості, щоб одержували задоволення від свого життя, були впевненими у собі й своєму майбутньому. Завдання гендерного простору навчальної діяльності ВНЗ є неоднозначним: з одного боку, треба навчити студентів жити у сучасному суспільстві, бути «як усі», а з іншого – розвивати здібності і свою індивідуальність через гендерний підхід, тобто навчити бути самим собою, враховувати у повній мірі здібності окремих індивідів, не перебільшувати соціостатеві особливості хлопців та дівчат (Штылева Л. В., 2000).

Цей підхід дасть студентам більшу свободу вибору й самореалізації, допоможе бути досить гнучкими і вміти використовувати безпечні можливості поведінки. Впровадження гендерної складової у навчальну роботу ВНЗ потребує системного підходу, що, перш за все, передбачає високий рівень гендерної чутливості професорсько-викладацького складу.

Ми виділяємо наступні блоки гендерно-орієнтованих знань, які ми умовно можемо співвіднести з напрямками навчальної діяльності студентів, і які певною мірою сприятимуть формуванню гендерного світогляду молоді, зміні ціннісних установок у напрямку егалітарних ідей, досягнення партнерства на засадах рівності, як інтегрального показника вихованості студентської молоді.

1. *Національна складова.* Цей блок гендерної інформації буде сприяти становленню активної громадянської позиції у напрямку усвідомлення значущості тих необхідних гендерних перетворень, що відбуваються у всьому світі, у тому числі на Україні.

2. *Інтелектуальна складова.* Блок гендерних знань основних категорій і понять гендерного аналізу, завдяки яким, студенти, через набуття критичного мислення, повинні осмислити існування гендерної системи в сучасному суспільстві, її асиметрії, конструктивістського походження «жіночого» та «чоловічого», їхньої диференціації. Оволодіння цими знаннями надасть можливість застосування гендерної методології до аналізу будь-яких суспільних процесів.

3. *Моральна складова.* Цей блок містить знання, спрямовані на формування системи відношення до суспільства, інших людей, до самого себе. Усвідомлення гендерних особливостей індивідуумів дозволить розвинути гендерну чутливість, здатність до переживання, поваги до іншого/іншої, культури міжособистісних взаємин між статями, культури власної гендерної поведінки.

4. *Фізична складова.* У даний блок ми помістили знання, які дозволять враховувати особливості спортивних інтересів студентів різної статі, зрозуміти

роль гендерних стереотипів у процесі формування фізичної культури, соціокультурне походження стереотипів.

5. *Трудова складова.* Гендерно-орієнтовані знання цього блоку спрямовані на осмислення проблем гендерної нерівності в економічній сфері, гендерних особливостей вибору майбутньої професії.

6. *Сімейна складова.* Знання цього блоку нададуть можливість проаналізувати існування традиційних патріархатних установок виховання дітей різної статі, зв'язок міжособистісних взаємин у родині і сімейними гендерними ролями, роль сім'ї у відтворенні традиційних гендерних стереотипів, їхній негативний вплив на розвиток подружніх і батьківських відносин.

7. *Правова складова.* Оволодіння знаннями даного блоку дозволять усвідомити потребу сучасного суспільства в гендерно-орієнтованому законодавстві, яке сприятиме забезпеченню гендерної рівності, наданню рівних можливостей обом статям – і жінкам, і чоловікам.

В ході їх реалізації гендерно-орієнтованих знань доцільно застосовувати нові інформаційні технології: активність у соцмережах, участь у форумах, створення гендерно-чутливих інформаційних продуктів, таких, як відеоролики, листівки, плакати тощо. Результат процесу формування гендерної соціалізації полягає не лише у правильному розумінні студентом сутності моральних норм та настанов у сфері взаємин статей, але й потреби керуватися ними в усіх сферах діяльності (Шабаєва Н. С., 2013, с. 83).

У процесі залучення студентів до гендерного простору навчальної діяльності ВНЗ необхідно досягнути розвитку у студентства соціальної відповідальності у взаєминах між статями, переконання, що і в сфері інтимних відносин людина не є незалежною від суспільства; прагнення мати сім'ю, що відповідає сучасним вимогам суспільства: рівноправність батька й матері в сім'ї, свідоме і відповідальне ставлення до виховання дітей; здатності розуміння інших людей і почуття поваги до них, у першу чергу, як до людей взагалі, у другу – як до представників чоловічої чи жіночої статі, здатності враховувати й поважати їх специфічні статеві особливості в процесі спільної діяльності; здатності й прагнення оцінювати свої вчинки стосовно інших людей з урахуванням статевої належності, виробляти поняття хорошого й поганого вчинку в сфері цих відносин; усвідомлення себе представником своєї статі, що підтримує самооцінку і почуття самоповаги, впевненість і потенціал самореалізації; формування необхідних навичок спілкування й взаєморозуміння у сфері міжстатевих стосунків; формування досвіду нестатевої любові, дружніх стосунків між представниками різних статей.

Реалізація навчальної діяльності ВНЗ студентства до гендерного простору, має відбуватися за таким напрямом: розширення можливостей для самореалізації студентів (наприклад, заохочення дівчат до занять спортом, а хлопців – до самообслуговування); організація досвіду рівноправного співробітництва хлопців і дівчат у спільній діяльності; зняття традиційних культурних заборон на емоційне самовираження хлопців, заохочення їх до вираження почуттів; створення з дівчатами досвіду самозаохочення й підвищення самооцінки (наприклад, технологія щоденника з фіксуванням успіхів); створення

умов для тренування міжстатевої чутливості (наприклад, через театралізацію, обмін ролями); залучення обох батьків (а не лише матерів) до виховання дітей.

Висновки та перспективи подальших досліджень

У цілому, гендерний підхід в освіті – це індивідуальний підхід до прояву дитиною своєї ідентичності, що дає людині більшу свободу вибору і самореалізації, допомагає бути достатньо гнучким і вміти використовувати різні можливості поведінки. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у підготовці викладацького складу в умовах гендерно-чутливого простору ВНЗ.

Література

Гендерна освіта і виховання студентської молоді в процесі соціалізації: теорія та практика : монографія / С. Я. Харченко, С. М. Гришак, Н. С. Шабаєва. – Луганськ : Вид-во ДЗ ЛНУ імені Тараса Шевченка, 2013. – 258 с.

Гендерні стандарти сучасної освіти: збірка рекомендацій. Частина 1 // ПРООН. – К., 2010. – 303 с.

Голованова Т. П. Теорія і практика формування гендерної рівності студентської молоді : [монографія] / Т. П. Голованова. – Запоріжжя : Запорізький нац. ун-т, 2007. – 338 с.

Проблеми освіти. Науково-методичний збірник / Кол. авт. – К. : Науково-методичний центр вищої освіти, 2013. – Вип. 36. – 172 с.

Штылева Л. В. Педагогика и гендер: развитие гендерных подходов в образовании [Электронный ресурс] / Л. В. Штылева // Женщина в российском образовании. – 2000. – №3 (19). – Режим доступа: http://www.ivanovo.ac.ru/win1251/jornal/jor_nal3/shtil.htm.

ENDER ASPECTS OF SOCIALIZATION OF THE STUDENTS

Alla Voytovska, teacher of the Social Pedagogy and Social work Department,
Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, Uman, Ukraine
alla.voytovskaya@gmail.com

Abstract. *Higher educational institutions must create in the process of gender socialization and professional cultural ideal, which must seek every student. It is rooted gender stereotypes are a prerequisite root causes and various manifestations of inequality, including gender inequality, discrimination and violence based on gender. The family, marriage, children are essential values of each society. A special attention should be paid by students with disabilities. An important focus of gender socialization of students with disabilities has educational work.*

In the course of this work in students fixed their knowledge, forming the necessary communication skills without discrimination and free of gender stereotypes, tolerance develop. Introduction of gender component in educational institutions work requires a systematic approach that primarily involves a high level of gender sensitivity leadership of the university.

Implementation of the training of the university students with disabilities to gender space should be in certain areas. We can classify the blocks of gender-oriented knowledge: national constituent, intellectual, moral, physical, occupational, family and legal components.

The result of the process of formation of gender socialization is not just a student in the proper sense of the essence of moral standards and guidelines in the field of relationship articles, but also need to follow them in all fields. In the process of engaging students with disabilities to gender educational space of the university must achieve gender of students in social responsibility.

In the study of the university and there is no need of boys and girls with disabilities make students more like the opposite sex. The aim is to assist and boys and girls with disabilities to become happy people, that they can fully realize their capabilities and features so pleased of his life, were confident in themselves and their future.

Key words: *gender socialization; gender education; educational process; students with disabilities; universities.*

References

Gender education and education of students in the socialization process: Theory and Practice: Monograph / S. Y. Kharchenko, S. M. Hryshak, N. S. Shabaev. – Lugansk: Printed DZ LNU, 2013. – 258 p.

Gender standards of modern education: a collection of recommendations. Part 1 // Program. – K., 2010. – 303 p.

Golovanov TP Theory and practice of forming gender students: [monograph] / TP Golovanov. – Zaporozhye: Zaporozhye th. University Press, 2007. – 338 p.

Problems of education. Methodical collection / Col. com. – K: Research and Methodological Center for Higher Education 2013 – Vol. 36 – 172 sec.

Shtileva L. Pedagogika and gender: Development hendernih approaches in education [Electronic resource] / LV Shtilèva // Woman in Russo education. – 2000. – 3 (19). – Mode of access: http://www.ivanovo.ac.ru/win1251/jornal/jor_nal3/shtil.htm.

